

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris Theologi Architectura Christiana

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

2. Quod-nam inter Architectonica sit Instrumentum, quod vocetur Regula.
Et, sit idem, quod Perpendicularum, Norma. Libella. Amussis. Linea.
Funiculus lineus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

objectum Artis suæ proprium versatur. Quæ sint autem illius Domus fundamenta, & quomodo ea sint jacienda: quæ Columnæ, & qua ratione sint constituendæ: qui Parietes, & quo pacto sint erigendi: denique, quod ac quale sit Tectum, quod iis est imponendum hætenus differimus. Sed nunquam hæc, & alia ad Domus Sapientiæ integritatem pertinentia secundum artem perficiet quisquam, nisi Instrumentis fuerit instructus idoneis, eorumque usum probè calluerit. Quamobrem de Supellectile Architecti Christiani, & omni instrumentorum genere ad ædificandum necessario, vel accommodato consequenter disputandum est. Et quoniam idem in hæc nostra Disciplinâ est *Architectus & Officiator* quomodo appellat Vitruvius fabros adjuvas Architecti primarii, ut murarios, latomos, cæmentarios, & similes, quibus ille imperat, & facienda præscribit, ita de Supellectile & Instrumentis Architecti differemus, ut operarum etiam communia complectamur.

Nec ordinem quis arguat, & reprehendat: nam & Vitruvius, summus in Architectura profana Magister, ultimo sui operis libro de machinis & instrumentis disputationem instituit, ac se ita tuetur, Imperatorem alloquens: *Visum mihi est, Imperator, non esse alienum, quoniam de ædificiis in prioribus voluminibus exposui, in hoc, qui finitionem summam corporis habet constitutam, quæ sunt principia machinarum ordinata præceptis explicare.*

ARTICVLVS II.

REGVLA

Quod-nam inter Architectonica sit Instrumentum.

Et, An idem, quod Perpendicularum, Norma, Libella, Amussis, Linea, Funiculus lineus.

INTER Instrumenta Architectonica meritò primus locus datur REGVLÆ, quam Plato in Philebo instrumentum

Quarta Pars.

M m

mentum

mentum Architecturæ nominat, quo tum cœmentati in ædificando, tum Architecti in recognoscenda fabrica utuntur. Ejus officium proprium est, ut applicata parietibus, eorum longitudinem dirigat, & æquet. Quod distinguitur ab aliis quibusdam haud dissimilis figuræ instrumentis: licet sæpe confundantur, & unum ponatur pro alio: ac quodlibet dicatur *Regula*, quæ velut generis cetera complectitur. Sed expedit singulorum descriptiones, quæ distinguuntur, tradere.

PERPENDICVLVM est instrumentum, quo plumbum à filo & gnomone pendente rectitudo, aut obliquitas operis perpenditur, seu examinatur. Nam si structura fuerit recta, filum, unde plumbi massula pendet totam descriptam lineam tanget; sin aliqua sit inclinatio, filum à linea discedet. Hinc *Perpendiculare* vocant Geometristæ, quod ex superiore loco in inferiorem demittitur, eare rectitudine, qua plumbum propendet ex perpendiculo. Unde radios solares perpendiculares habere dicuntur, qui Solem habent rectè super caput imminens. Huius affine instrumentum est

NORMA, ad quam anguli respondentes exiguntur. Sic Plinius lib. xxxvi. cap. 22. Structuram ad normam libellam fieri dicit; & ad perpendiculum respondere oportere: nostrates *Quadram* vocant. Unde, quæ rectè & perfecte dimensa sunt, ad Normam facta dicuntur. Distinguitur ab hoc instrumento apud eruditos architectos, *LIBELLA* (apud Budeum *Nivellà*) quo plana coequantur. Haud multum huic absimile est *AMVSSIS* Filum creta aut rubrica illitum, quo diriguntur saxa aut ligna.

REGVLA, quæ Græcis *κατάβη*, ut notavit S. Isidorus à Gra-

(a) Plin. lib. vii. cap. 56. qui inventorem ibi facit *Dadalium*.

Gratiano relatus in libro decretorum, accipitur genericè pro instrumento, quo rectitudo investigatur, & continet sub se hæctenus nominata: Specificè ad longitudinem refertur. Quare Philander (b) in Vitruvium ita distinguit. *Longitudines ad Regulam & Lineam: altitudines ad Perpendicularum: anguli ad Normam: respondentes exiguntur.* Ex quo etiam observo, quod quæ est Regula, dicatur quoque LINEA, tum apud Vitruvium, tum apud Ciceronem, qui ita illud nomē usurpat lib. tertio ad Quint. (c) fratrem epist. 1. fortasse, ut eruditi quidam censent, quia primùm è lino, quod facile ac longè ducitur, fieri cœpit Regula, quæ postea, ut solidior esset, ex ligno, ferro, ære fabricari consuevit, ne usu torqueretur. Immò, in Divinis litteris ita Linea sumitur.

QVOD enim nos ex Latino Interprete legimus Psalm. XVIII. de Apostolis: *In omnem terram exivit sonus eorum;* in Hebræo est קָוָה *Kau.* quod vocabulum redditur ab Aquila *καὶ*, & Lineam significat, Regulam quoque, & huic affinia, normam, amussim, perpendicularum, perimetrum, funiculum mensorium, directorium, filum. Quæ omnia congruunt Apostolis, qui tanquam Architecti cum instrumentis suis, orbem universum peragraverunt. *In omnem terram exivit sonus eorum.* Sono suo, seu prædicatione, ac doctrinâ Apostoli, velut architectonico instrumento, orbem percurrente, exeunte, ut prædixit Jeremias, cap. 31. 39. *Ultra normam mensura,* Ecclesiam, convertendo infideles ædificaverunt, & structuram suam ad Lineam examinarunt. Sic quoque Ezechielis 40. ubi de Angelo dicitur: *Ecce vir, cujus erat species, quasi species æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensura in manu ejus,* per Funiculum lineum, potest designari

M m 2 Re-

(a) Regula *καὶ*. Isid. 1. 6. Orig. cap. 16. Decr. cap. Canon. dist. 3.

(b) Philan. Vitruv. lib. 7. cap. 3. immò ipse ibi Vitruvii.

Regula. Nam instrumentum esse architecturæ Dionysius Areopagita satis indicat, docens in Cœlest. Hierar. cap. 15. vasa quoque (ut loquitur) geometrica atque fabricandi & construendi Angelis attribui, ad munera ipsorum spiritualia significanda. Quale esset instrumentum expriment LXX. qui vertunt, *in manu ejus erat Funiculus cementariorum.* Ita etiam S. Hieronymus, addens, quo & in Zacharia cap. 2. scriptum est, quod *Funiculus habuerit geometricum:* in Zacharia sic legitur: *In manu ejus Funiculus mensorum.* Beatus verò Gregorius proprium explicans usum *Funiculi* vel *Fili Cementariorum*, sic scribit Homil. XIII. in Ezech. *In Funiculo cementarii baris solet, ut cognosci æqualitas, vel rectitudo surgentis parietis debet, ut si lapis intus est, foras eijciatur, si exterius prominet, intus vocetur.* Quem usum in Ecclesia Catholica quotidie instruenda Prædicatoribus Propheta Ezechiel tribuit interpretibus S. Hieronymo ac Gregorio: quos eum in nomen nominat Vilalpandus, & ante ipsum Martius Delrio.

(a) Vilalp. Tom. 2. in Ezech. lib. 3. cap. 8. (b) Delr. Tom. 1. p. 724.

ARTICULUS III.

REGVLA EST LEX.

In Architectura sacra Tropologica.

Lex est in Architectura sacra, morali, aut spirituali, quam omnes operationes humanæ. totaque Virtutum structura examinari debet, ac proinde merito, *REGVLA* dicitur. Et sanè, Legem esse Regulam hominum studiosi, seu Architecti Moralis, & multo magis Christiani,